

LİTERATÜR İNCELEMESİ

“YARGI KURUMUNA GÜVEN” YAZINI ÜZERİNE BİR İNCELEME¹
A LITERATUR REVIEW ABOUT “JUDICIAL TRUST”

Serdar GÜLENER

Doç. Dr., Sakarya Üniversitesi, SBF, SBKY, sgulener@sakarya.edu.tr

İlknur Rabia TÜRKÖLMEZ

Arş. Gör., Sakarya Üniversitesi, SBF, SBKY, isirakaya@sakarya.edu.tr

BİLGİ

Geliş 19 Nisan 2018
Kabul 23 Nisan 2018

Anahtar Kelimeler:

Yargı
Güven
Yargı kurumuna güven
Yargıya güven yazını

ÖZET

Gelişen teknoloji ve değişen dünya şartları devletin görevlerinin yanında vatandaşların devletten beklentilerini de artırmaktadır. Devlet hizmetlerinin beklentileri karşılayamaması durumu devlete duyulan güveni azaltan faktörlerin başında gelmektedir.

Bir bütün olarak devlet aygıtına duyulan güven azaldıkça ayrı ayrı yasama, yürütme ve yargı kurumlarına güven düzeyi de değişmekte veya azalmaktadır. Bu çerçevede güven konusuna ilişkin akademik ilginin ağırlıklı olarak yasama ve yürütme organlarını ilgilendiren bir boyuta sahip olduğu söylenebilir. Yargı kurumuna yönelik güveni inceleyen akademik çalışmaların ise görece olarak daha sonraki dönemlerde başladığı dolayısıyla henüz ciddi bir düzeyde ele alınmadığı görülmektedir. Türkiye’de ise yargıya duyulan güveni konu edinen akademik çalışmaların sayısı çok daha azdır. Yapılan çalışmaların çoğu kamuoyu yoklaması düzeyindedir.

Bu çalışmada karşılaştırmalı örneklerden yola çıkılarak yargı hizmetlerine duyulan güven konusunda Türkiye’deki yazının bir analizi yapılmaktadır. Böylece yargı kurumuna güven konusunda akademik farkındalığa ve ilgiye katkı sağlanması hedeflenmektedir.

© 2018 PESA Tüm hakları saklıdır

INFO

Received 19 April 2018
Accepted 23 April 2018

Keywords:

Judiciary
Trust
Trust in judiciary
Trust in justice services
Judicial trust literature

ABSTRACT

Developing technologies and changing world conditions increase both duties of state and expectations of citizens from state. The inability of state services to compensate expectations is first of the factors that reduce the trust in the state.

As trust in the whole state apparatus decreases, trust in executive and judicial institutions is also diminishing or changing seperately. It can be said that the academic interest in trust in this framework has a dimension which is mainly concerned with legislative and executive bodies. It is seen that the academic studies examining the trust towards the judicial institution are started in the later periods, and therefore can not be dealt with at a serious level yet. In Turkey, the number of academic studies that deals with trust in the judiciary is much less. Most of the studies done is at the level of public opinion polling.

© 2018 PESA All rights reserved

¹ Bu çalışma, 3001 Başlangıç AR-GE Projelerini Destekleme Programı çerçevesinde TÜBİTAK-ARDEB tarafından desteklenen 116K531 no’lu araştırma projesine dayanmaktadır.

GİRİŞ

Kişiler arasındaki ilişkilerin durumunu belirleyen güven kavramı toplumsal ilişkileri etkilediği gibi bireylerin devlet ile olan ilişkileri üzerinde de belirleyicidir. Gelişen teknoloji ve değişen dünyada devletlerin işlev ve görevleri artarken vatandaşların da devletten beklentileri farklılaşmaktadır.

Devletin tüm beklentileri karşılayamaması da bir bütün olarak devlete ve onun kurumlarına olan güvenin azalmasına neden olabilmektedir. Tersine bir durum ise vatandaşların içinde yer aldıkları siyasal sisteme ve onun faaliyetlerini yerine getiren aygıtlarına olan güveni artırıcı bir etkide bulunmaktadır. Kuşkusuz bu durum yalnızca bir sistemin ihtiyaçlara ne ölçüde karşılık verdiği ile belirlenemeyecek kadar karmaşık süreçleri ifade etmektedir. En nihayetinde siyasal sistemin tüm bileşenlerinin birlikte değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak temel olarak üç ana devlet fonksiyonunu yerine getiren organlara verilen toplumsal destek bunların işlevleri hakkında varolan algı ile şekillenmektedir. Söz konusu algının temel belirleyicisi ise “güven” olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yasama ve yürütme organları ile vatandaşlar arasındaki ilişki günlük düzeyde oldukça fazla boyuta sahip olduğundan bunlara duyulan güven düzeyi ile ilgili daha somut veriler ulaşmak mümkün olabilmektedir. En azından akademik anlamda daha fazla çalışmaya rastlanılmaktadır. Aynı durumu yargı ile olan ilişkiler açısından söylemek oldukça zordur. Ancak son yıllarda Devlete duyulan güven düzeyinin tespit edilmesine dair çalışmalarda artışa paralel olarak yargı kurumuna olan güven ve bunu etkileyen faktörleri belirlemeye yönelik akademik bir ilginin varlığından da bahsetmek gerekir. Ancak bu çalışmaların henüz yeterli düzeyde olduğu söylenemez. Konuya dair Türkiye’de de önemli bir eksikliğin varlığı dikkat çekicidir. Çoğu zaman yargı hizmetlerine duyulan güven konusu çeşitli kamuoyu araştırmalarında sorulan bir soru olmanın ötesine geçememektedir. Dolayısıyla bu konuda Türkiye’deki akademik ilginin kamuoyu yoklaması düzeyinden daha ileride olmadığı ifade edilebilir.

Bu çalışmada yukarıdaki eksikliklerden hareketle yargıya güven konusunda yazının nasıl bir görünüm arzettiği ortaya konulmaya çalışılacaktır. Böylece konuya dair ileride Türkiye’de yapılacak çalışmalara ışık tutmanın yanında yargı kurumuna güven konusunda bir farkındalığın oluşmasına katkı sağlanması hedeflenmektedir.

1. Yargı Kurumu ve Güven İlişkisi

Kuvvetler ayrılığı ilkesi yasama, yürütme ve yargı fonksiyonları (kuvvetleri) birbirinden ayrılmasını ifade etmektedir. Bu fonksiyonlar anayasal olarak belirlenmiş organlar aracılığıyla yerine getirilmektedir. Bu kuvvetlerin ne ölçüde toplumsal beklentileri karşıladığı, etkin ve adil işlediği, aynı zamanda bu fonksiyonları yerine getiren kurumlara karşı toplumun duyduğu güven seviyesini de belirlemektedir. Bunlar içinde yargı kurumunu diğer iki kuvvetten ayırmak gerekmektedir. Zira yargı, yasama ve yürütmenin aksine politik bir karakter taşımamaktadır. Yargının temel işlevi, hem kişiler arasında hem de kişilerle devlet arasında ortaya çıkan hukuksal uyuşmazlıkları çözmektir. Bu

uyuşmazlıkların çözümü mahkeme adı verilen mekanlarda sağlanan ve bir kamusal hizmet türü olan adalet hizmetleri aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Yasama veya yürütme organlarının toplumun kendilerinden beklentisini karşılayıp karşılamadıkları belirli aralıklarla yapılan seçimlerle denetlenebilmektedir. Doğrudan halka hesap verebilmektedirler. Oysa yargı, sahip olduğu bağımsız ve tarafsız niteliği gereği böylesi bir denetimden yoksundur (Dougherty vd. 2006:176). Bu, bir taraftan yargının en önemli avantajı olduğu gibi diğer taraftan ise yargıya duyulan toplumsal güvenin ölçülmesini zorlaştıran bir niteliktir. Dolayısıyla yargının yerine getirdiği hizmetlerde ortaya çıkacak bir güven eksikliği doğrudan onun meşruluğunun sorgulanmasına yol açacağından yargıya duyulan güven düzeyinin belirli yöntemlerle ölçülmesi daha da önemli bir hâl almaktadır.

Yargı, bir hukuk düzeni içinde ortaya çıkan uyuşmazlıkları kesin olarak çözüme görevini üstlenmiş devlet kuvvetini ifade etmektedir. Ayrıca yasama ve yürütme kuvvetlerinin kendi fonksiyon alanlarının dışına çıkarak temel hak ve özgürlüklerin zarar görmemesi adına bir fren-denge görevi de üstlenmektedir. Yargı kurumunun ana mekanı olan Mahkemeler yerel düzeyde (ilk derece) bir örgütlenmeye sahip olduğu gibi, temyiz mahkemesi adı verilen yüksek mahkeme (ler) düzeyinde de bir örgütlenmeye sahiptir. Mahkemeler aracılığıyla yargının yerine getirdiği hizmet somutlaşmakta ve doğrudan toplum ile temas kurulmaktadır. Yargı, gerektiğinde kişileri özgürlüklerinden mahrum bırakmaya varan yetki ve görevlerle donatılmış bir devlet kuvveti olarak yasama ve yürütmeden ayrılmaktadır (Urban 2014:4). Ancak yasama ve yürütmeden farklı olarak söz konusu doğrudan temas daha az sıklıkla sağlanmaktadır. Zira bir vatandaşın çok uzun bir süre (belki de hiç) bir mahkeme ile teması gerçekleşmeyebileceği gibi yasama ve yürütmede olduğu gibi (bazı istisna örnekler hariç) seçimler aracılığıyla bunlar üzerinde etkide bulunma imkânı da mevcut değildir. Bu da bir devlet kurumu olarak mahkemelere duyulan güven düzeyinin ölçülmesini daha zor ama aynı zamanda daha önemli hale getirmektedir. Ayrıca, yargıyla doğrudan temasın daha az olmasına rağmen, yargıya karşı çok fazla fikir ve önyargının olması da incelemelerin önemini arttırmaktadır.

Yargıya güvenin başka bir boyutu, politik sistemin tümüne olan güveni tesis etmenin de aracını oluşturmasıdır. Çünkü toplumsal desteği güçlü bir demokratik sistemin ön şartlarından biri bağımsız ve tarafsız yargıdır (OECD 2015:22). Aksi bir durumda yani insanların yargıya güvenmediği bir ortamda uyuşmazlıkların çözüm yeri mahkemeler olmayacaktır. İnsanlar başta şiddet olmak üzere çeşitli yollarla uyuşmazlıklarını çözmek isteyeceklerdir ki, bu durum hem demokratik sistemin hem de toplumsal düzenin ciddi anlamda zarar görmesi anlamına gelmektedir. Yargıya güven bu nedenle görünenden daha önemlidir.

“Yargı kurumuna güven”, yazında hem ulusal hem de uluslararası çalışmalara konu olan bir alan olarak dikkat çekmektedir. Bu çalışmaların bazıları akademik bir çerçeveye sahipken bir kısmı kamuoyu araştırması şeklinde gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmalarda dikkat çeken bir diğer boyut, bunların önemli bir çoğunluğunun doğrudan yargı kurumunu ele almayıştırlardır. Çalışmalar genelde politik güven

kapsamında yapılmakta, bunların bir alt başlığını da toplumun yargı kurumuna duyduğu güven düzeyinin ölçülmesi meydana getirmektedir. Sosyal güven konusunda yapılan çalışmalarda da kurumlara duyulan güvenin ölçülmesine dair çeşitli başlıklara rastlanılmaktadır.

Yazında yargı kurumuna güven konusunu inceleyen çalışmaların ağırlıklı biçimde kamuoyu desteği kavramına odaklanarak “meşruiyet” tartışmaları yapan eserler olduğu söylenebilir. Bunların başlangıçta ABD Yüksek Mahkemesini (Supreme Court) merkeze alarak ortaya çıktığı görülmektedir. Daha sonraki çalışmalarda ise tümünden yargı kurumuna duyulan güven konusunun incelendiği söylenebilir. Konuya ilişkin başlıca çalışmalardan biri **Calderia**'ya aittir. Calderia 1966 ile 1984 yılları arasında ABD Yüksek Mahkemesine dönük kamuoyu desteğini incelemiş ve desteğin azalması veya artmasını etkileyen dinamikleri ortaya koymaya çalışmıştır. Ona göre yargısal aktivizm, enflasyon ve suç oranlarındaki artış dönemlerinde Mahkemeye yönelik güven azalırken, çeşitli skandallar veya Başkanın popülaritesi Mahkemeye duyulan güveni arttırmaktadır (Caldeira 1986:1209-1226).

Calderia ve Gibson, 1992 yılında yaptıkları iki ayrı çalışmada Yüksek Mahkemenin politik bir aktör olarak kamuoyunun desteğine ihtiyaç duyduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmalarında ABD’de yaşayan Afro-Amerikalılarla Beyazların Yüksek Mahkemeye ilişkin destek düzeylerini belirleyen faktörleri ampirik veriler üzerinden tespit etmeye çalışmışlar ve Yüksek Mahkemenin diğer politik aktörler gibi anayasal olarak üstlendiği görevi yerine getirebilmesi için asgari bir kamuoyu desteğine ihtiyaç duyduğunu ve bu desteğin sağlanmasında Mahkemenin verdiği kararlar ile inşa ettiği meşruiyet düzeyinin belirleyiciliğini ortaya koymuşlardır (Caldeira ve Gibson 1992:635-664; Caldeira ve Gibson 1992:1120–1145). Benzer bir iddiayı dile getiren **Vanberg**, Almanya’da anayasa uygunluk denetimini incelediği eserinde, Anayasa Mahkemelerinin kamuoyu desteğini arttırdıkları ölçüde politik bir aktör gibi davrandıklarını, bu desteği kaybettikleri zamanlarda ise kendilerini politik sistemin diğer kurumları karşısında geri plana çektiklerini ifade etmektedir. (Vanberg 2005)

Stoutenborough ve Markel, ABD Yüksek Mahkemesine duyulan güven düzeyini Mahkemenin son 35 yılda verdiği “kültür savaşı” kararları olarak adlandırdığı kararlar üzerinden ele almışlardır. Bu kararlara ilişkin elde ettikleri ampirik verilerin Mahkemeye duyulan güven düzeyi üzerindeki etkisini ortaya koymaya çalışmışlar ve önceki çalışmalardan farklı olarak araştırmaya katılanların yaş, cinsiyet, gelir düzeyi, politik ideoloji gibi demografik unsurların Mahkemeye duyulan güven düzeyini etkileme kapasitesi olduğunu ileri sürmüşlerdir (Stoutenborough ve Haider-Markel, 2008:28–47).

Yazında yüksek mahkemelerin kamuoyu desteği ile sağladıkları güven düzeyine yönelik çalışmaların yanı sıra bütün yargı sistemine duyulan güveni konu edinen çalışmalara da rastlanılmaktadır. Bu çalışmaların büyük çoğunluğunun ulusal düzeyde yapılan bazı araştırmalara dayandığı ve kullanıcı deneyimi üzerinden ölçümler yapmayı hedeflediği görülmektedir. Bu çalışmalara öncülük eden **Rottman**, 1998’de yazdığı bir makalede Mahkemelerde yaşanan deneyimlerin yargıya duyulan güveni

olumlu mu yoksa olumsuz mu yönde etkilediğini ortaya koymaya çalışmıştır. Ulusal Eyalet Mahkemeleri Merkezi tarafından belirli aralıklarla yapılan anketlerden elde edilen verileri kullanan Rottman, mahkemelerin kamuoyu desteğinin sağlamak adına bilinirliklerini ve tanınırlıklarını arttırmaları gerektiğini bunun için özellikle kurumsal rolleri ve prosedürleri hakkında kamuoyunun daha fazla bilgilendirilmesi gerektiğini ileri sürmüştür. Bunun dışında mahkemelere duyulan güveni arttıran unsurları da ele alan Rottman, daha erişilebilir, hesap verebilir ve bağımsızlık konusunda daha hassas bir yargılama prosedürünün mahkemelere duyulan güveni arttıracığını da ifade etmiştir (Rottman 1998:14-22).

Rottman ve Tomkins, Ulusal Eyalet Mahkemeleri Merkezi tarafından 1999 yılında yapılan "Mahkemelere Güven" araştırmasının sonuçlarını değerlendirdikleri çalışmalarında yargıya güven düzeyinin ölçülmesi konusunda yapılan anketlerin yargıçlar için eğitici bir rol üstlenebileceğini; kamuoyunun yargı kurumuna bakışını ve yargıya yönelik ortaya çıkabilecek bir güven eksikliğinin kaynaklarının tespit edilmesinin kolaylaştıracağını ileri sürmüşlerdir (Rottman ve Tomkins 1999:24-31).

1999 yılında ABD’de Ulusal Eyalet Mahkemeleri Merkezi tarafından yapılan "Mahkemelere Güven" araştırmasının verilerini kullanan bir başka çalışma **Wenzel, Bowler ve Lanoue**, tarafından yapılmıştır. Mahkemelere duyulan güveni meydana getiren unsurların incelendiği bu çalışmada kamuoyunun güveninin yargı kurumlarının başarısına bağlı olduğu ortaya koyulmuştur. Güven düzeyinin farklı etnik kökenden gelme, duruşmalarda jüri olarak görevlendirilme, davacı veya davalı olma, yargıçların seçim sisteminin şekli gibi unsurlardan etkilendiği de ileri sürülmüştür (Wenzel vd. 2003:191-211).

Tyler, 2001 yılında yayınladığı dört ayrı anketin (Chicago, Oakland ve Ulusal Eyalet Mahkemeleri Merkezi’nin ulusal çapta yaptığı iki ayrı anket) verilerinin kullandığı makalesinde toplumda çoğunluğu ve azınlığı oluşturan grupların hukuk otoritelerinden (polis ve mahkemeler) beklentilerini araştırmıştır. Bu araştırmada toplumsal grupların otoritelerle yaşadıkları deneyimlerin yargı sistemine bakışlarındaki başlıca belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. Ona göre bireyler, hukuk otoriteleri tarafından üretilen çıktıdan ziyade, kendilerini nasıl davranıldığını önemsemektedir. Başka bir ifadeyle önceden konulan ve herkese eşit olarak uygulanan kuralların ürettiği bir adalet anlayışı öncelenmektedir. Tyler’ı bu çerçevede, "yargıçların dürüstlüğü", "mahkemelerin adil karar vermesi" ve "mahkemelerin vatandaşların haklarını koruması" ifadelerine verilen cevaplar üzerinden çeşitli değerlendirmelerde bulunmuştur (Tyler 2001:215–235).

Grimmelikhuijsen ve Klijn’in çalışması, yukarıdaki çalışmalardan farklı olarak Hollanda yargı sistemi üzerine yapılan bir ampirik araştırmanın sonuçlarını tartışmaktadır. Bu çalışmanın bir kısmı atıfla yargıya kurumuna yönelik güveni ölçmeye yönelik Tyler tarafından kullanılan ifadelerle elde edilen verileri kullanmaktadır. Ancak çalışmanın temel konusunu yargıya duyulan güvende şeffaflığın rolün meydana getirmektedir. Grimmelikhuijsen ve Klijn’a göre şeffaflık yargıya olan güveni olumlu yönde

etkilemektedir. Yargının bağımsızlığı, tarafsızlığı gibi sembolik unsurların vatandaşların yargıya duydukları güven üzerinde belirleyiciliğinin oldukça güçlü olduğunu ancak şeffaflık kavramının bu unsurların zihinlerdeki etkisini arttırıcı bir rol üstlendiğini dile getirmişlerdir. Bu etkinin derecesini yargıya yönelik sahip olunan bilgi düzeyi ile karşılaştırmışlar ve yargıya ilişkin temel bilgilere sahip olan vatandaşların şeffaflık aracılığıyla elde edilen bilgiden daha fazla (olumlu yönde) etkilendiklerini buna karşılık yüksek bilgi düzeyine sahip olanların ise daha az etkilendiklerini ortaya koymuşlardır (Grimmelikhuijsen ve Klijn 2015:1-17).

Yukarıda bahsedilen arkaplandan hareketle konuya ilişkin yazın incelendiğinde “yargıya güven” ile ilişkilendirilebilecek faktörler özetle şu şekilde sayılabilir:

- a) Politik güven-yargıya duyulan güven arasındaki ilişki
- b) Yargıya yönelik toplumsal farkındalık (Bilinirlik-Tanımlılık)
- c) Adalet hizmetlerine erişim,
- d) Yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı,
- e) Yargının hesap verebilirliği.

2. Türkiye’de Yargı Kurumu ve Yargıya Güven

Türkiye’de yargı ilk kez 1924’de anayasaya girmiş ve sonrasında da sürekli değişime uğramış bir kurumdur. 1924’e kadar anayasalarda olmasa da yargı kurumu uzun bir geçmişe dayanmaktadır ve yargıya ilişkin algıların oluşmasında bu geçmişin de payı olduğu düşünülebilir. Temelde ilk derece mahkemeleri ve yüksek mahkemelerden oluşan Türk yargı sisteminde önce 1868’de Danıştay ve Yargıtay, 1961’de Anayasa Mahkemesi ve sonraki dönemlerde de 1982’de Bölge İdare Mahkemeleri ve 2016’da Bölge Adliye Mahkemeleri eklenmiş ve bu mahkemelerle yargı sistemi üç dereceli hale gelmiştir (Gözler, 2013:337-340; mevzuat.gov.tr). Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de devletin genişlemesi, davaların artması ve şekillenmesi gibi nedenlerle yargı yeniden yapılsa da, ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmış ve bu da güveni azaltan bir duruma neden olmuştur. Yapılan çalışmalarda da görülmüştür ki, Türkiye’de yargıya dönük olarak bir güven açığının olduğu aşikârdır. Bu açığın kapatılmasına yönelik olarak son yıllarda çeşitli normatif düzenlemeler ve kurumsal yapılanmalarla çeşitli adımlar atıldığı da gözlerden kaçmamaktadır. Atılan adımların istenilen sonuçları verememesinde toplumun yargıyı yeterince tanıyıp tanımadığının ve ondan beklentilerinin neler olduğunun tespitinin yanı sıra performansının ve diğer devlet kurumları karşısındaki konumunun ölçülememesinin de etkisi vardır. Aslında sayılan bu eksikliklerin bir bütün olarak işaret ettiği husus yargının güvenilirliğidir. Dolayısıyla Türkiye’de yargının muhatapları tarafından tanınması ve yerine getirdiği hizmetlerin buna göre ölçülebilmesi bir taraftan da toplumun yargıya olan güven düzeyini etkileyen faktörlerin de tespitini

kolaylaştıracaktır. Yargıya güvenin incelenmesi ve artması için Türkiye’de belli kavramların değerlendirilmesi ve sonuçlara göre değiştirilmesi ya da geliştirilmesi faydalı olacaktır. Söz konusu kavramlar; politik sisteme güven düzeyi, yargıya yönelik farkındalık, adalet hizmetlerine erişim, yargının tarafsızlığı ve bağımsızlığı ve son olarak da yargının şeffaflığı ve hesapverebilirliği olarak sıralanabilir.

Türkiye’de yargıya duyulan güveni ayrıntılı olarak ölçmeyi hedefleyen çalışmalar bir tarafa yargıya dair yapılan ampirik çalışmaların sayısı oldukça azdır. Bunlardan biri **Ökçesiz** tarafından İstanbul Barosu’na kayıtlı avukatlar arasında yapılan adli yargıda yolsuzluk araştırmasıdır. Anket yönteminin kullanıldığı bu çalışmada Ökçesiz, avukatların oldukça ciddi bir kısmının (%94,9) (adli) yargıda yolsuzluk olduğunu düşündüğünü ortaya koymuştur (Ökçesiz 1999). Türkiye’de yargıya dair yapılan bir diğer ampirik çalışma **Sancar ve Atılgan** tarafından yapılmıştır. Nitel bir araştırma tekniği kullanılarak yapılan bu çalışmayı özgün kılan bir tarafı hakim ve savcılarla yüzyüze yapılan görüşmelere dayanmasıdır. 2000’li yıllarda hız kazanan Avrupa Birliği’ne uyum sürecinde yargının kapasitesine ışık tutmayı hedefleyen bu çalışmada hakim ve savcıların karar verirken hangi faktörlerin etkisiyle hareket ettiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ortaya çıkan bulgular hakim ve savcılarının bizzat kendilerinin yargının bağımsız olmadığı yönünde bir kanaate sahip olduğunu göstermiştir (Sancar ve Atılgan 2009).

Yargının hesap verebilirliği ve şeffaflığına ilişkin Türkiye’de de önemli tartışmalar gerçekleşmektedir. Hatta Adalet Bakanlığı’nın 2015 Yargı Reformu Stratejisinin de önemli başlıklarından biri bu konuya ayrılmıştır (Bkz. Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yargı Reformu Stratejisi 2015, s. 22-25).

Türkiye’de politik güven konusunda yayınlanmış temel eserlerden biri **Akgün**’e aittir. Akgün, bu çalışmada Türkiye’de Siyasal güvensizliğin kaynaklarını incelemektedir. DDA’nın 1997’de yaptığı araştırmanın verilerini kullanarak yaptığı analizler sonucunda vatandaşların demokrasiye bağlı olduklarını ancak, siyasal sistemin kurumlarına karşı ciddi anlamda güvensizlik duyduklarını ortaya koymaktadır. Bunun altında yatan nedenlerin rüşvet, adam kayırma, yolsuzluk gibi adaletsizlikler ve haksızlıklar olduğunu belirtmektedir (Akgün 2001:1-23).

Konusu doğrudan yargıya olan güven olmayan ancak yargının hesap verebilirliğini Türkiye açısından inceleyen başka bir çalışma **Güleler**’e aittir. Güleler, bu çalışmada yargı kurumlarının kamu yönetimini meydana getiren diğer kurumlarda olduğu gibi hesap verebilir bir nitelik taşıması gerektiğini ifade etmektedir. Ona göre yargının hesap verebilirliğini sağlamaya çalışan mevcut mekanizmalar etkin ve verimli biçimde işlememektedir. Yargının hesap verebilirliğini idari, hukuksal ve demokratik olmak üzere üç tür üzerinden inceleyen Güleler, yargıya olan güvenin tesisi için demokratik hesap verebilirliğinin sağlanmasının gerekliliğine işaret etmektedir (Güleler 2011: 223-224).

Yargıya güven konusundaki en kapsamlı çalışmalardan biri **Kalem, Jahic ve Elveriş (2009)**'a aittir. Söz konusu çalışma mahkeme izlemesi, medya izlemesi ve adalet barometresi olarak üç yöntem aracılığıyla elde edilen bulguları kullanmaktadır. Mahkeme izlemesi aracılığıyla bireylerin mahkemelerde yaşadıkları tecrübeleri anlamaya çalışmak adına (nitel bir yöntemle) yapılan görüşmeleri, medya izlemesi, medya organlarında, önemli davalara dair çıkan haberleri, adalet barometresi ise mahkeme süreçleri ile mahkemelerin yerine getirmesi gereken görevleri anlamak için yapılan anketten oluşmaktadır. (Jahic ve Kalem 2009:27-71). Bu çalışma, yargı hizmetlerine duyulan güven kapsamı içinde yer alan mahkeme deneyimi, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı ile yargı kurumunun bilinirliği/tanınırlığına dair sorulara cevap arasa da bunu oldukça dar bir kapsam içinde yapmaktadır. Dolayısıyla bir yargıya güven çalışmasından öte vatandaşların yargıya olan bakışlarını tespit etmeye dönük veriler sunan bir araştırma olarak ele alınabilir.

Diğer bir çalışma ise görece yeni tarihli bir araştırmaya dayanmaktadır. Örselli (2016) tarafından kaleme alınan bu çalışmanın bulguları, 26 ilde 2000 kişi üzerinde yapılan bir anket çalışmasından elde edilmiştir. Bu çalışmanın ilk bölümünü meydana getiren teorik arkaplanı büyük ölçüde güven kavramının genel çerçevesi üzerine oturtulmuştur. Her ne kadar araştırma yargıya duyulan güven olsa da teorik olarak “yargıya güveni etkileyen faktörlerin” ayrıntılı bir biçimde işlenmediği görülebilir.

Türkiye’de devlet kurumlarına dönük olarak çeşitli kamuoyu yoklaması niteliği taşıyan “güven” araştırmaları yapılmıştır. Ancak bu araştırmaların önemli bir kısmı halkın devlet kurumlarına duyduğu güveni “memnuniyet” düzeyi ile sınırlandırmakta ve kurumlar arasında bir sıralama yapmaktan öteye gidememektedir. Bu kapsamda yargının kurumsal olarak yerine getirdiği en temel hizmet olan adalet hizmetlerinden memnuniyetin ölçülmesine yönelik yurtiçinde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) her yıl “kamu hizmetlerinden memnuniyet araştırması”nı yapmakta ve burada adalet hizmetlerine duyulan memnuniyeti belirlemeye çalışmaktadır. 2010 yılında **KONDA Araştırma ve Danışmanlık** tarafından yapılan “Hukuk ve Adalet Algı ve Beklentiler” adlı kamuoyu araştırması toplumun hukuka ve adalete ilişkin algı ve beklentileri yargının tanınırlığı ve tarafsızlığı, mahkeme deneyimleri ile hukuka duyulan güveni de kapsayacak biçimde ortaya koyulmuştur (KONDA, 2010). Başka bir araştırma ise BİLGESAM Stratejik Araştırmalar merkezi tarafından yayınlanan ve saha çalışması yakın bir dönemde yapılmış olan “Türkiye’de Yargıya Toplumsal Bakış” adlı rapordur. **Bilgiç, Akyürek ve Koydemir** tarafından yürütülen bu araştırma, toplumun yargı kurumuna bakışını yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı, mahkeme süreçlerinde yaşanan problemlerin yanı sıra yargıya duyulan güven başlıkları altında ele almıştır (Bilgiç, Akyürek ve Koydemir, 2015). Fakat söz konusu araştırma da kendisinden öncekiler gibi ayrıntılı bir analiz sunmaktan öte, kamuoyunun algısını ortaya koymakla yetinmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Yargıya güven yazının büyük ölçüde ABD merkezli bir akademik ilgiyle geliştiği söylenmelidir. Özellikle ABD Yüksek Mahkemesine toplumun duyduğu güveni belirleyen etkenlerin tespitini inceleyen bu çalışmaların önemli bir kısmı ise metodolojik olarak ampirik bir temele dayanmaktadır.

ABD Yüksek Mahkemesi etrafında gerçekleştirilen bu çalışmaların zaman içinde diğer yargı kollarının incelenmesi biçiminde genişlediği görülmektedir. Özellikle federal düzeydeki mahkemelere yönelik gerçekleştirilen çalışmaların sayısının fazlalığı dikkat çekicidir.

ABD'deki çalışmalarda dikkat çeken başka bir husus, yargı kurumu özelinde çeşitli kamuoyu araştırmalarıdır. Güven perspektifi içinde yapılan bu araştırmaların bazılarının her yıl belirli eyaletlerde tekrarlandığı böylece yargıya yönelik toplumsal düzeyin ölçülmeye çalışıldığı görülmektedir.

ABD dışında yargı hizmetlerine güven konusunda özellikle Latin Amerika ve Avrupa coğrafyasında çeşitli çalışmalara rastlanılmaktadır. Ancak buralarda ABD'deki kadar güçlü bir yazından bahsedilmesi çok mümkün gözükmemektedir. Ağırlıklı olarak belirli aralıklar gerçekleştirilen saha çalışmaları söz konusudur. Ancak son dönemde akademik ilgide bir artış olduğu belirtilmelidir.

Türkiye'deki yazın incelendiğinde ise durumun çok da iç açıcı olmadığı görülmektedir. Ampirik temele dayanan çalışmaların azlığı bir tarafa teorik olarak da konuyu ele alan herhangi bir çalışmadan söz edilememektedir. Ağırlıklı biçimde bazı kamuoyu araştırmaları ile yargıya duyulan güven düzeyinin belirlenmeye çalışıldığı gözlemlenirken, bu düzeyi etkileyen faktörleri ele alan çalışmaların sayısı ise oldukça azdır.

KAYNAKÇA

- AKGÜN**, B. 2001. “Türkiye’de Siyasal Güven: Nedenleri ve Sonuçları”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 56, 4,1-23.
- BİLGİÇ**, M. S., **AKYÜREK**, S., & **KOYDEMİR**, F. S. (2015), Türkiye’de Yargıya Toplumsal Bakış, BİLGESAM Raporları, Rapor no: 69, Ankara.
- CALDEİRA**, G. A. (1986). Neither the purse nor the sword: Dynamics of public confidence in the Supreme Court. *American Political Science Review*, 80(4), 1209-1226.
- CALDEİRA**, G. A., & **GIBSON**, J. L. (1992). The etiology of public support for the Supreme Court. *American journal of political science*, 635-664.
- DOUGHERTY**, G. W., **LİNDQUİST**, S. A., & Bradbury, M. D. (2006). Evaluating performance in state judicial institutions: Trust and confidence in the Georgia judiciary. *State and Local Government REVIEW*, 38(3), 176-190.
- JAHİC**, G. **KALEM**, S. 2009. “Vatandaşın Gözünden Mahkemeler: Katılım, Güven ve Tutumlar”. Adalet Gözet: Yargı Sistemi Üzerine Bir İnceleme. Editör: Kalem, S. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- GÖZLER**,K. (2013), *Devletin Genel Teorisi: Bir Genel Kamu Hukuku Ders Kitabı*, Ekin Yayınevi, Bursa.
- GRİMMELİKHUIJSEN**, S.G., **KLİJN**, A. 2015. “The effect of Judicial Transparency on Public Trust: Evidence from a Field Experiment”, *Public Administration*,1-17. doi: 10.1111/padm.12149.
- GÜLENER**, S. 2011. “Yargı Bağımsızlığını Güçlendirici Bir Mekanizma Olarak Yargısal Hesap Verebilirlik ve Türk Yargı Sistemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 15, 223-224.
- KONDA** Araştırma ve Danışmanlık. “Hukuk ve Adalet Algı ve Beklentiler”. http://www.konda.com.tr/tr/raporlar/2011_05_KONDA_Hukuk_ve_Adalet_Algı_ve_Beklentiler.pdf.
Son Erişim Tarihi: 11.03.2014
- OECD**, Government at a Glance 2013, “Trust in Government, Policy Effectiveness and the Governance Agenda”, 22, <http://www.oecd-ilibrary.org/...> Son Erişim Tarihi: 30.06.2015.
- ÖKÇESİZ**, H. (1999). *İstanbul barosu çevresi adli yargıda yolsuzluk araştırması*. İstanbul Barosu Yayınları.
- ÖRSELLİ**, E. (2016). *Türkiye’de yargıya güven*. Çizgi kitabevi.
- ROTTMAN**, D. B. 1998. “On Public Trust and Confidence: Does Experience with the Courts Promote or Diminish It?”, *Court Review*, 35, 4, 14-22.
- ROTTMAN**, D. B., **TOMKİNS**, A. 1999. “Public Trust and Confidence in the Courts: What Public Opinion Surveys Mean to Judges”, *Court Review*, 36, 3, 24-31.
- SANCAR**, M., **ATILGAN**, E. Ü. 2009. Adalet Biraz Es Geçiliyor: Demokratikleşme Sürecinde Hakimler ve Savcılar. İstanbul: TESEV Yayınları.

STOUTENBOROUGH, J. W., HAIDER-MARKEL, D. P. 2008. "Public Confidence in the U.S. Supreme Court: A New Look at the Impact of Court Decisions", *The Social Science Journal* 45, 28–47.

TYLER, T.R. 2001. "Public Trust and Confidence in Legal Authorities: What do Majority and Minority Group Members Want from the Legal and Legal Institutions?", *Behavioral Sciences and the Law*, 19, 2, 215–235.

URBAN, M. 2014. *Development of Trust in Courts in the Czech Republic and other Visegrad Countries*. Prague: Prague Law Working Paper Series.

VANBERG, G. 2005. *The Politics of Constitutional Review in Germany*. New York: Cambridge University Press.

WENZEL, J. P., Bowler, S., & Lanoue, D. J. (2003). The sources of public confidence in state courts: Experience and institutions. *American Politics Research*, 31(2), 191-211.

YARGI REFORMU STRATEJİSİ (2015), Adalet Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

İnternet Kaynakçası

<http://www.mevzuat.gov.tr/Kanunlar.aspx>, Erişim Tarihi: 21.02.2018

- 2575 sayılı Danıştay Kanunu,
- 2797 Yargıtay Kanunu,
- 6216 Sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu Ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun,
- 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri Ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun,
- 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev Ve Yetkileri Hakkında Kanun,